

Agata Siwiec

Kazimierz Rzepecki – idealista i mąż nieidealny Izabeli Moszczeńskiej

---

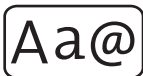
Autobiografia. Literatura. Kultura. Media nr 1 (6), 191-198

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

AUTOBIOGRAFIA nr 1 (6) 2016 s. 191–198
ISSN 2353-8694
DOI: 10.18276/au.2016.1.6-13

BIOGRAFIE

AGATA SIWIEC*
Uniwersytet Szczeciński

Kazimierz Rzepecki – idealista i mąż nieidealny Izabeli Moszczeńskiej

Streszczenie

Historia małżeństwa Izabeli Rzepeckiej z Moszczeńskich (1846–1941) – polskiej publicystki, działaczki oświatowej, politycznej i emancypacyjnej – i Kazimierza Rzepeckiego (1866–1902) – publicysty i działacza społecznego – obrazuje proces przekształcania się na przełomie XIX i XX wieku rodziny typu patriarchalnego, szlacheckiego czy mieszczańskiego w rodzinę partnerską. W ramach tego nowego, demokratycznego modelu, pojawiającego się najszybciej w środowisku inteligencji lewicowej, przedefiniowane zostały role kobiety i mężczyzny, np. upowszechniającemu się zjawisku pracy zawodowej kobiety towarzyszyło zjawisko ocieplania się emocjonalnego obrazu mężczyzny. Jednak – jak wynika ze wspomnień Moszczeńskiej – przekształcanie się tradycyjnego modelu kobiecości w nowoczesny model emancypantki przebiegało mniej dramatycznie niż kryzys męskości¹.

Słowa kluczowe

kultura polska drugiej połowy XIX wieku i pierwszej połowy XX wieku, polski ruch emancypacyjny, Izabela Moszczeńska, Kazimierz Rzepecki

---

* Kontakt z autorką: agatasiwiec1990@gmail.com

¹ Ewa Paczoska, „Idea czystości i piekło mężczyzn w literaturze drugiej połowy XIX wieku”, w: *Kobiety i rewolucja obyczajowa. Społeczno-kulturowe aspekty seksualności. Wiek XIX i XX*, red. Anna Żarnowska, Andrzej Szwarz (Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2006), 70.

Izabela Moszczeńska (1864–1941)² należała do pokolenia polskich inteligentek, pochodzących ze zubożałych wskutek konsekwencji klęski powstania styczniowego rodzin szlacheckich. Była to generacja wychowana w atmosferze patriotyzmu, ideałów pozytywistycznych, aktywności zawodowej i społecznego zaangażowania kobiet. Jak wiele innych emancypantek przełomu XIX i XX wieku, aby zdobyć niezależność finansową, Moszczeńska wybrała profesję nauczycielki i pisarki. Jej dorobek literacki obejmuje ponad tysiąc pozycji, w tym dwadzieścia osiem książek, artykuły o tematyce kulturalnej, oświatowej i politycznej, broszury o charakterze poradnikowym, wspomnienia i listy. Pierwsze próby literackie podjęła w 1885 roku, pisząc do prasy poznańskiej i warszawskiej drobne utwory, recenzje książkowe i teatralne. Udzielała się w wielu organizacjach kobiecych, m.in. w stowarzyszeniu oświatowym „Warta”, „Czytelni dla kobiet” w Warszawie i Lwowie, Związku Równouprawnienia Kobiet Polskich. Była inicjatorką i założycielką Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego (1913), najprężniejszej i najliczniejszej organizacji kobiecej, związanej z ruchem legionowym, działającej na ziemiach polskich podczas wielkiej wojny³. Interesowała się żywo polityką, za współpracę z Polską Partią Socjalistyczną dwukrotnie była aresztowana. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości wróciła do najbliższych jej zagadnień – pedagogicznych, m.in. oceniała nowe podręczniki szkolne.

Moszczeńska w 1894 roku poślubiła Kazimierza Rzepeckiego, również działacza społecznego i publicystę. Było to małżeństwo inteligenckie, w którego życiu prywatnym, towarzyskim i zawodowym ujawniały się kluczowe przemiany klasowe, gospodarcze, polityczne i kulturalne Polski postyczniowej. Była to rodzina, którą można wpisać w zbiorowy portret polskiej rodziny inteligenckiej⁴.

Na pytanie o to, kim był mąż kobiety tak czynnej i wybitnej, jednej z czołowych emancypantek przełomu XIX i XX wieku, niełatwo odpowiedzieć. O Kazimierzu Rzepeckim (1866–1902) bowiem, mimo że kilku innych przedstawicieli jego rodziny ma osobne hasła w słowniku biograficznym, wiadomo niewiele. Dokładniej – wiadomo tyle, ile zapisała o nim w swoich wspomnieniach żona.

Rodzina Kazimierza wywodziła się z Małopolski Wschodniej i – chociaż należała do herbowej szlachty – zaliczała się do rodów o wiele skromniejszych od rodu Moszczeńskich. Dziadek Kazimierza, Kajetan, miał trzech synów: dwóch idealistów poświęciło się walce wyzwoleniczej, trzeci, patrzący na życie realnie, został profesorem matematyki w Poznaniu

² Jan Rzepecki, „Izabela Moszczeńska”, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 22, red. Henryk Markiewicz, Emanuel Roztworowski (Wrocław: Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1977), 80–84.

³ Joanna Dufurat, *Kobiety w kręgu lewicy niepodległościowej: od Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego do Ochotniczej Legii Kobiet (1908–1918/1919)* (Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2001).

⁴ Katarzyn Sierakowska, *Rodzice, dzieci, dziadkowie... Wielkomięjska rodzina inteligencka w Polsce 1918–1939* (Warszawa: Wydawnictwo D i G, 2003).

i z małżeństwa ze Szwajcarką miał siedmioro dzieci. Jednym z synów profesora był Kazimierz Ludwik Rzepecki, który przeszedł do historii rodzinnej jako despota. Żona nie umiała się mu przeciwstawić, co ostatecznie doprowadziło do nieformalnego rozkładu rodziny. Jego dzieci wyrastały w rodzinie skłóconej, w której brakowało emocjonalnego ciepła i z której Kazimierz wraz z młodszym bratem odeszli tak szybko, jak to było możliwe. Ojciec nie chciał słyszeć o dwóch wyrodnym synach, którzy stali się radykałami. Zaczęli więc utrzymywać się sami, ale niejednokrotnie korzystali z potajemnej pomocy siostry i matki. Rzepecki po ukończeniu realnej szkoły średniej kontynuował edukację w wyższej szkole handlowej w Berlinie i kilka razy pracował w charakterze agenta handlowego.

Majątki ziemskie rodu Moszczeńskich usytuowane były przede wszystkim w województwie poznańskim, na ziemi dobrzyńskiej i inowrocławskiej. Pierwsze wzmianki o tym rodzie pochodzą z połowy XV wieku. Potomek Antoniego Dominika miał sześciu synów, z których jeden, Florian, kapitan wojsk napoleońskich, zakupił na licytacji majątek Rzeczyca. Ojcu Moszczeńskiej kultura polska zawdzięcza uratowanie przed rozbiórką Mysiej Wieży w Kruszewicy. Po śmierci pierwszej żony Alfons Moszczeński ożenił się z Eufemią Krukowską, z którą miał syna, Jana, oraz córki: Zofię, Cecylię Annę i Izabelę.

Rodzinę Moszczeńskich i rodzinę Rzepeckich łączyły tradycje niepodległościowe i patriotyczne. Dziadek Kazimierza, Kajetan, za udział w powstaniu listopadowym otrzymał krzyż *Virtuti Militari* i osiedlił się w Wielkopolsce, ponieważ uznany za dezertera nie mógł wrócić do Galicji. Ojciec Kazimierza, Ludwik, był założycielem i redaktorem antyliberalnego, choć sympatyzującego z programem pracy organicznej „*Gońca Wielkopolskiego*” i został pochowany na Cmentarzu Zasłużonych Wielkopolan. Z kolei ojciec Moszczeńskiej, Alfons, podczas nauki w kolegium pijarów uciekł w przebraniu, by walczyć w powstaniu listopadowym. Aktywnie działał podczas Wiosny Ludów, a później wspierał powstanie styczniowe: zbierał amunicję, broń i pieniądze. Z tego powodu kilka miesięcy był więziony na Pawiaku. Po jego śmierci Moszczeńscy sprzedali majątek rodzinny Polakowi, kierując się pobudkami patriotycznymi i uzyskując cenę o wiele niższą, niż zaproponowałyby im komisja niemiecka. Identycznie postępowali ich potomkowie: Kazimierz odrzucił we Lwowie dobrze płatną posadę w czasopiśmie niemieckim, a Izabela martwiła się wyjazdem brata do Ameryki Północnej i informacją, że żeni się z Amerykanką.

Różnice między Rzepeckimi i Moszczeńskimi dotyczyły atmosfery panującej w obu rodzinach. Moszczeńscy byli ze sobą życzliwi i pomagali sobie nawzajem, o czym świadczą serdeczne relacje między siostrami i bratem czy opieka, jaką sprawowała Izabela nad dziećmi swojej siostry, gdy ta została wdową. Moszczeńska pracowała, aby utrzymywać się samodzielnie, zrzekła się też posagu. Inaczej postępowali Rzepeccy, którzy nieustannie się kłócili. Mimo wcześniejszych ustaleń nie wypłacili nowożeńcom ustalonej uprzednio kwoty, pozbawili

Kazimierza pracy w „Gońcu Wielkopolskim”. Mąż Moszczeńskiej nie miał zatem pozytywnych wzorców rodzinnych, szczególnie ze strony ojca, co częściowo wyjaśnia jego nieumiejętność odnalezienia się w roli odpowiedzialnego małżonka i ojca. Inklinacje do alkoholu, rozrzutność i lekkomyślność stanowiły trwałe rysy jego charakteru. Był małżonkiem wspierającym aktywność Izabeli, dzielącym jej lewicowe poglądy. Nie ma ani jednej wzmianki we wspomnieniach Moszczeńskiej sugerującej, by w jakikolwiek sposób przeszkadzał jej w pracy nauczycielskiej, literackiej i społecznej. Nie zapewniał jednak rodzinie stabilizacji materialnej, co nawet w środowisku inteligencji socjalistycznej uważano za obowiązek mężczyzny.

Młoda pisarka i publicystka poznała przyszłego męża jesienią 1889 roku. Ludwik Rzepecki, oprócz pracy w redakcji, prowadził stancję, na której uczył się brat Moszczeńskiej – Jan – kolega Kazimierza. Już pod koniec roku Izabela zapisała w dzienniczku: „przyjaźń z Kazimierzem wzrasta”⁵. W tragicznym dla Izabeli roku 1890, kiedy zmarł jej ojciec i zapadła decyzja o sprzedaży rodowej posiadłości, Rzeczycy, doszło do porozumienia między zakochanymi. Nie było uroczystych zaręczyn, ale młodzi wyznali sobie miłość i zaczęli planować wspólne życie. Ich małżeństwo wyniknęło – jak pisała potem Izabela – ze „wspólnego etosu, opartego na zbiorze podstawowych zasad i wartości”⁶, stanowiło więc dowód na to, że w ostatnim ćwierćwieczu XIX wieku coraz rzadziej narzucano dorastającym dzieciom kandydatów do małżeństwa. Potwierdzało zarazem fakt coraz większej samodzielności kobiet.

Jak pisze o mężu Izabela, wyróżniał się on spośród rodzeństwa sentymentalizmem, dobrocią serca, a nawet pewną naiwnością. Łatwo ulegał wpływowi, łatwo zapalał się do nowych inicjatyw. Opisywała go jako idealistę, który nie miał w sobie nic z poznańskiego umiarkowania i rozsądku. Jesienią 1890 roku uciekł przed służbą wojskową za granicę, do Szwajcarii. Moszczeńska zamartwiała się trudną sytuacją narzeczonego i pod datą 19 stycznia 1891 roku napisała: „Kazinek bez miejsca, trapi się tem i gryzie [...]. Liczy na to, że dopomogę go pracami literackimi”⁷. Wreszcie, podczas pobytu w Paryżu, Kazimierz dostał pracę guwernera syna Ignacego Paderewskiego, któremu zawdzięczał kolejną posadę, tym razem w biurze artystycznym w Londynie, gdzie pracował trzy lata. Narzeczeni spotkali się dopiero po dwóch latach, spędzając wspólnie dwa tygodnie w Kopenhadze. Po upływie dwóch lat Moszczeńska i Rzepecki wzięli ślub – akt cywilny wystawiono w Poznaniu, ślub kościelny zawarto w Warszawie. Kazimierz poszukiwał nowej pracy, a Izabela była już wówczas doświadczoną guwernantką, publicystką i tłumaczką. W podróż poślubną, która nawet w niezamożnych kręgach aspirujących do miana

⁵ Izabela Moszczeńska, „Moje lata szkolne (1878–1880)”, w: *Wspomnienia i listy Izy Moszczeńskiej Rzepeckiej*, red. Hanna Pohoska (Warszawa: Biblioteka Uniwersytecka, 2006), 50.

⁶ Aneta Bołdyrew, „Obyczajowe aspekty kojarzenia małżeństw w rodzinie polskiej w wyższych grupach społecznych w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku”, *Piotrkowskie Zeszyty Historyczne* 11 (2010): 25 [pdf].

⁷ Moszczeńska, „Wyrzuceni z gniazda (1890–1894)”, w: *Wspomnienia i listy*, 15.

elity intelektualnej była obowiązkowa, małżonkowie pojechali na wyspę Rugię. Miesiąc miodowy i okres późniejszy, będący czasem intensywnego budowania duchowej i fizycznej bliskości małżonków, Moszczeńska określiła w swoich wspomnieniach jako gwałtowny zwrot w życiu kobiety. Nie wspomniała, czy takim samym zwrotem był on w życiu mężczyzny.

Moszczeńska i Rzepecki mieszkali kolejno w Poznaniu (1894–1897), we Lwowie (1897–1899), aby ostatecznie osiedlić się w Warszawie. Sytuacja materialna młodego małżeństwa, a później młodych rodziców, była tragiczna. Początkowa decyzja o przekazaniu Kazimierzowi po śmierci ojca stanowiska redaktora w „Gońcu Wielkopolskim” została przez rodzinę cofnięta. Jednym z powodów tej decyzji miał być negatywny wpływ żony, która pomagała mu w pracy redakcyjnej, a miała zbyt radykalne poglądy. Wtedy też Kazimierz został powołany do wojska pruskiego. Służba – zdaniem Izabeli – zrujnowała mu zdrowie fizyczne i psychiczne. W kolejnych latach krótkiego pożycia ujawniły się inne wady – rozrzutność i lekkomyślność. Praca agenta handlowego pochłaniała dużo czasu i nie była dobrze płatna. Rzepeckim dwukrotnie zlicytowano meble. Hanna Pohoska, córka Moszczeńskiej, uzupełniając wspomnienia matki, pisze: „Dochody były tak znikome, że mimo współpracy żony, która pisywała po staremu do pism warszawskich, wzrastało zadłużenie. Ostatecznie w ciągu roku 1896 i w początkach 1897 przeżyto dwukrotną licytację mebli i wyrzucenie z mieszkania za niezapłacone komorne”⁸.

Po przykrych wydarzeniach w Poznaniu krótki pobyt we Lwowie przyniósł małżonkom przynajmniej korzyści moralne: Kazimierz współredagował „Słowo Polskie”, a Izabela publikowała artykuły i wygłaszała publiczne wykłady. Na podstawie wspomnień Moszczeńskiej można stwierdzić, iż to jej zarobki stanowiły podstawę bytu rodziny, zresztą nie po raz pierwszy. Zawsze jednak podtrzymywała męża na duchu, wspierała jego pracę dziennikarską, np. kiedy relacjonował trzydniowy zjazd PPS. Doceniała, że umiał być człowiekiem niezbędnym i pożytecznym. Z kolei on opiekował się córką, kiedy wyjechała na wycieczkę, towarzyszył jej również w czasie wykładu „Emancypacja i rodzina”, przyjętego z aplauzem w czytelni katolickiej we Lwowie. Przyczyny wyjazdu rodziny z Galicji do Królestwa Polskiego są niejasne – po raz kolejny publicystka przemilczała ważne fakty związane ze swoim życiem i małżeństwem. Można jedynie snuć przypuszczenia, że Rzepeccy opuścili Lwów z powodu antyklerykalnych poglądów żony i braku stałego zatrudnienia męża. Kolejnym etapem w życiu rodziny była Warszawa. Kazimierz otrzymał niskopłatną pracę, a Izabela pracowała najbardziej intensywnie, jak mogła, ponieważ spodziewała się drugiego dziecka. Niebawem jednak mąż stracił pracę i zaczął chorować. Wiosną 1901 roku wyjechał do Berlina, gdzie na początku następnego roku zmarł. Córka Izabeli i Kazimierza Rzepeckich, Hanna, tak wspominała ówczesną sytuację owdowiałej matki: „Była stosunkowo zdrową i silną, miała wyrobione stosunki

⁸ Moszczeńska, „Ciężkie lata (1890–1900)”, w: *Wspomnienia i listy*, 8–9.

literackie, ale wszak nie miała żadnego dyplomu ani określonego wykształcenia, fachu, nawet patentu nauczycielki”⁹.

Wyjazd i śmierć męża zmusiły Moszczeńską do intensyfikacji pracy zawodowej. Już wcześniej, na przełomie lat 1891 i 1892, zaczęła realizować zamówienie od firmy M. Arcta na tłumaczenie książki Johna Lubbocka *Powaby życia* (1912). Podjęła wówczas z wydawnictwem współpracę, trwającą prawie pół wieku. Z inicjatywy Jana Władysława Dawida powierzono jej tłumaczenie książki Jamesa Sully’ego *Dusza dziecka* (1901), a później tekstów Ellen Key, Williama Jamesa, Charlesa Hanforda Hendersona, Fredericka Jamesa Goulda i H. de Rafa. Zapoznawały one polskich czytelników z zachodnią myślą pedagogiczną i psychologiczną. Tłumaczenia okazały się zajęciem dochodowym i zapewniły Izabeli utrzymanie siebie i dzieci, np. w roku śmierci jej męża ukazało się drukiem sześć tłumaczeń z dziedziny wychowania i edukacji (*Teoria Darwina i demokracja społeczna, Pochodzenie człowieka, Zagadnienia praktyczne z psychologii wychowawczej, Psychologia wychowania, Pogadanki psychologiczne, Psychologia elementarna*). W latach następnych wyszły kolejne książki, w tym słynne *Stulecie dziecka* Key. Moszczeńska zaczęła pisać poradniki dla rodziców i odezwy polityczne, rozkwitła również jako publicystka.

Historia rodziny Izabeli Rzepeckiej z Moszczeńskich i Kazimierza Rzepeckiego obrazuje zmieniającą się sytuację polskich rodzin w ostatnich dekadach XIX i na początku XX wieku. Uwidacznia długi, skomplikowany i bolesny proces przekształcania się rodziny typu patriarchalnego, szlacheckiego czy mieszczańskiego w rodzinę partnerską. W ramach tego nowego, bardziej demokratycznego modelu, pojawiającego się najszybciej w środowisku inteligentkim, przedefiniowane zostały role kobiety i mężczyzny, np. upowszechniającemu się zjawisku pracy zawodowej kobiety towarzyszyło zjawisko ocieplania się emocjonalnego obrazu mężczyzny. Jednak – jak wynika ze wspomnień Moszczeńskiej – proces przekształcania się tradycyjnego modelu kobiecości w nowoczesny model emancypantki nie przebiegał tak dramatycznie, jak kryzys męskości, utożsamianej dotąd z intelektualnym i materialnym panowaniem nad światem¹⁰. Rzepecki nie mógł odwołać się do anachronicznych wzorców kultury szlacheckiej, ważnych jeszcze za życia jego dziadka. Nie chciał zaktualizować mieszczańskich wzorców – a własnych świadomie nie wypracował. Po ośmiu latach małżeństwa zmarł tragicznie, w niejasnych okolicznościach, pozostawiając trzydziestoosmioletnią wdowę i dwoje małoletnich dzieci. Tak zwaną kwestię kobiecą, której poświęciła tak wiele uwagi w swoich książkach i artykułach, Izabela miała więc na wyciągnięcie ręki, gdyż dotyczyła ona całego jej życia. Ziściło się jej marzenie z okresu, gdy uczyła się na pensji w Warszawie, które zapisała

⁹ Moszczeńska, „Ciężkie lata (1890–1900)”, w: *Wspomnienia i listy*, 114.

¹⁰ Paczoska, „Idea czystości i piekło mężczyzn w literaturze drugiej połowy XIX wieku”, w: *Kobiety i rewolucja obyczajowa*, 70.

w wspomnieniach: „Nie chciałam być tradycyjną panną na wydaniu. Marzyłam o tym, by być czemś sama przez się”¹¹.

Jako swoisty aneks do historii niekonwencjonalnego małżeństwa Moszczeńskiej i Rzepeckiego warto przypomnieć biografie ich dzieci, które zapisały się chlubnie na kartach polskiej kultury pierwszej połowy XX wieku, kontynuując dzieło rodziców. Córka, Hanna Pohoska (1895–1953), studiowała historię na Uniwersytecie Jagiellońskim, a następnie na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie obroniła doktorat, a później habilitację. Działała w sekcji żeńskiej Związku Strzeleckiego, prowadziła kancelarię Józefa Piłsudskiego, pracowała jako nauczycielka historii w warszawskich gimnazjach. W okresie niemieckiej okupacji zaangażowana była w tajne nauczanie, pracowała też w Biurze Informacji i Propagandy Związku Walki Zbrojnej (przekształconego później w Armię Krajową). Męża i dwoje dzieci straciła podczas okupacji. Po wojnie była docentem na Uniwersytecie Warszawskim, zajmowała się historią pedagogiki i oświaty.

Syn, Jan Rzepecki (1899–1983), był żołnierzem i historykiem wojskowości. W kampanii wrześniowej 1939 roku kierował Oddziałem III sztabu armii „Kraków”, a od października 1940 roku Oddziałem VI Komendy Głównej ZWZ-AK. Kierował aparatem propagandowym i informacyjnym aż do upadku powstania warszawskiego. Jednocześnie w latach 1941–1942 redagował miesięcznik wojskowy „Insurekcja”. Po klęsce powstania przebywał w oflagach, po wyzwoleniu wrócił do kraju. Aresztowany, został skazany na karę ośmiu lat więzienia, a następnie ułaskawiony decyzją prezydenta Bolesława Bieruta w pierwszym dniu jego urzędowania. Od 1947 roku był wicedyrektorem Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego, potem pracownikiem Wydziału Studiów Akademii Sztabu Generalnego WP. W 1949 roku ponownie trafił do więzienia. Po zwolnieniu i zrehabilitowaniu został pracownikiem naukowym Instytutu Historii PAN oraz członkiem redakcji czasopisma „Najnowsze Dzieje Polski. Materiały i studia z okresu II wojny światowej”.

Bibliografia

- Bołdyrew, Aneta. „Obyczajowe aspekty kojarzenia małżeństw w rodzinie polskiej w wyższych grupach społecznych w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku”. *Piotrkowskie Zeszyty Historyczne*, t. 11, 21–41. Piotrków Trybunalski: Wydawnictwo Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Filia w Piotrkowie Trybunalskim, 2010.
- Paczoska, Ewa. „Idea czystości i piekło mężczyzn w literaturze drugiej połowy XIX wieku”. W: *Kobiety i rewolucja obyczajowa. Społeczno-kulturowe aspekty seksualności. Wiek XIX i XX*, red. Anna Żarnowska, Andrzej Szwarc 55–71. Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2006.

¹¹ Moszczeńska, „Moje lata szkolne (1878–1880)”, w: *Wspomnienia i listy*, 2.

- Dufurat, Joanna. *Kobiety w kręgu lewicy niepodległościowej: od Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego do Ochotniczej Legii Kobiet (1908–1918/1919)*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2001.
- Moszczeńska, Izabela. *Wspomnienia i listy Izy Moszczeńskiej-Rzepeckiej*, red. Hanna Pohoska. Warszawa: Wydawnictwo Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, 2006.
- Sierakowska, Katarzyna. *Rodzice, dzieci, dziadkowie... Wielkomięjska rodzina inteligencka w Polsce 1918–1939*. Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2003.
- Polski słownik biograficzny*, t. 22, red. Henryk Markiewicz, Emanuel Roztworowski. Wrocław: Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1977.

Kazimierz Rzepecki, an idealist and not an ideal man of Izabela Moszczeńska

Summary

The history of Izabela Rzepecka's, nee Moszczeńska's (1864–1941, a Polish publicist, an educational, political, and emancipatory activist), marriage with Kazimierz Rzepecki (1866–1902, a publicist, and a social activist) illustrates the process of transformation of a patriarchal, noble, or bourgeois model of a family into a family, which, at the turn of the nineteenth and the twentieth century, was set on the grounds of partnership. Under the new, democratic model of a family, followed more willingly by left-wing intellectuals, the traditional gender roles of men and women have been redefined by, for example, the fact that the popularization of women's professional activity was accompanied by the process of warming up of a man's emotional image. However, as it is apparent from the memories of Moszczeńska, the transformation of a traditional standard of femininity into a modern model of a suffragist took less dramatic course than a crisis of masculinity.

Keywords

Izabela Moszczeńska, Kazimierz Rzepecki, Polish emancipation movement, Polish culture of the second half of the 19th century and the first half of the 20th century

Translated by Weronika Dzierżawska

PROSIMY O CYTOWANIE TEGO ARTYKUŁU JAKO:

Agata Siwiec, „Kazimierz Rzepecki – idealista i mąż nieidealny Izabeli Moszczeńskiej”, *Autobiografia. Literatura. Kultura. Media* 1 (06) (2016): 191–198.